

Nagy Miklós

„...Isten dicsőségére és a sárváriak testi-lelki javára...”

Százharminc éves a sárvári Szent László Katolikus Általános Iskola épülete

Bevezető gondolatok egy évfordulóhoz

Dr. Székely János szombathelyi megyéspüspök 2019. szeptember 26-án megáldotta a sárvári Szent László Katolikus Általános Iskola új épületszárnyát. Az új épületben helyet kapott egy közel ezer négyzetméteres tornacsarnok, négy szaktanterem (természettudományi, technika-, számítástechnika-, idegen nyelv, a művészeti), valamint négy új tanterem, emellett szertárak, kápolna és az étterem. Az iskola melletti területen sportpályát és játszóteret alakítottak ki. Az avatási ünnepségen részt vett az egyházmegye főpásztorán kívül Dr. Kásler Miklós, emberi erőforrások minisztere és számos közéleti személyiség, továbbá az új épületszárny tervezői. A régi, dualizmus kori épület az avatás után néhány héttel születésnapját „ünnepelte”.

Százharminc esztendeje történt, hogy 1889. október 10-én Sárváron az Árokháti utcában (ma Dózsa György utca) iskolaavató ünnepségre került sor. Ezen a napon a sárvári Császári és Királyi Főhercegi Alapítványi Róm. Kath. Fiú Népiskola épületének zárókövetételével Sárváron egy modern iskolát adtak át az akkori oktatás szolgálatának, a mai Szent László Katolikus Általános Iskola régi épületét. A záró-követelt követően az akkori megyéspüspök, Hidasy Kornél felszentelte a modern iskolaépületet. A záróköben elhelyezett Emlékirat e szavakkal zárult: *„Adja Isten, hogy ezen közművelődési intézet az alapító szent szándékához képest az Isten dicsőségére és a sárváriak testi-lelki javára igen sokáig szolgáljon!!!”*

Egy évforduló kapcsán, főként ha az új épületrész átadásával párosult, felmerül önként a kérdés, hogyan, milyen szándékból született meg egy iskolaépület és intézmény a dualizmus kori Sárváron. Ki az Emlékiratban szereplő alapító? Vajon gyermekkoromban (1980-as évek) az idős sárváriak miért nevezték az akkori állami fenntartásban működő Entzbruder Dezső Általános Iskola Dózsa György utcai épületét Hercegiskolának?

Habsburg-Estei V. Ferenc, az iskolaalapító főherceg

Egy történetet úgy gondolom illik az elején kezdeni. 1771-ben történt, hogy Mária Terézia (úr. 1740-1780) magyar királynő harmadik fia, Ferdinánd feleségül vette az egyik itáliai állam, Modena uralkodójának lányát, Estei Mária Beatrix hercegnőt. Az olasz hercegnő – szülőföldje nyelvén Beatrice d’ Este – Estei III. Ercole Rinaldo (1727-1803) modenai uralkodó egyetlen leánya és az ősi itáliai Este uralkodócsalád utolsó tagja volt. A hercegnő és a Habsburg főherceg házasságával új dinasztia született Itáliában, a Habsburg-Estei család, vagy amiképpen a korban nevezték az Osztrák-Estei család.

Az ifjú pár Milánóban telepedett le, ahol Habsburg Ferdinánd átvette Lombardia kormányzását. Házasságukat bőséges gyermekáldás kísérte, kilenc gyermekük született. Ferdinánd kormányzói tevékenységét siker koronázta. Gondtalan életüknek azonban egy csapásra vége szakadt, amikor 1796-ban a Bonaparte Napóleon vezette francia csapatok az osztrákok felett aratott lodi győzelem után előzönlötték Lombardiát, majd bevonultak Milánóba. Habsburg Ferdinándnak családjával menekülnie kellett. Kényszerű lakóhelyük a bécsi Belvedere palota lett.

1803 fontos dátum a család történetében. Ez évben meghalt III. Ercole Rinaldo, akivel az Este család férfiágon kihalt. Az akkor francia megszállás alatt álló Modenai Hercegséget felesége révén Ferdinánd örökölte. Nem mellesleg ebben az évben Magyarországon birtokra tett szert. Habsburg Ferdinánd Szily Józseftől megvásárolta a sárvári uradalmat. Sárvár története ezzel fordulópontjához érkezett.

A Habsburg-Estei család címere a Nádasdy-vár udvarán elhelyezett emléktáblán

Miért került ilyen hosszan taglalásra egy uralkodó család sorsa? A válasz a tetteikben keresendő. Földesurak voltak, így vitában álltak ugyan az általuk birtokolt Sárvár mezővárossal, viszont merkantilista szemléletükkel elősegítették Sárvár fejlődését. Napjainkig maradandó példák sorát hozhatjuk fel. Habsburg Ferdinánd nevéhez fűződik a sárvári ménés létrehozása 1803-ban. Fia, IV. Ferenc modenai uralkodó idején fejeződött be a sárvári vár restaurálása (1813), a várárok lecsapolása, és a várárkon átvezető téglahíd építése. IV. Ferenc alatt Nábicht Antal megtervezte (1812) azt a parkot, amiből a mai Arborétum kifejlődött. Megépült 1804-ban a várral szembeni bérház. A Korona Szálló 1818-ban, vadászkastélyuk (Zárda épület, Batthyány u. 29.) 1820 körül készült el. A római katolikus vallású lakosság számának megnövekedése miatt a Szent László templomot kegyuraként Habsburg-Estei IV. Ferenc modenai uralkodó a

templomtoronytól nyugati irányban kibővítette. Édesanyja, Estei Mária Beatrix hercegnő bőkezűségének köszönhetően a kibővített templom három új oltárt kapott, amelyeket Bécsből hozatott. Az általa rendelt Szent László tiszteletére szentelt főoltár, valamint a Boldogságos Szent Szűz és a Szent Kereszt tiszteletére szentelt mellékoltárok napjainkig liturgikus szolgálatban állnak.

Habsburg – Estei IV. Ferenc 1846-ban bekövetkezett halála után fia, V. Ferenc (1819-1875) lépett Modena trónjára. A Wittelsbach - házból származó Adelgundával 1842-ben Münchenben kötött házasságot. Nem adatott nyugodt élet számukra. 1848-as itáliai forradalmak idején kellett először menekülniük Modenából. Egyetlen gyermekük, Anna Beatrix 1848-ban néhány hónapos korában meghalt. V. Ferenc az osztrák csapatokkal visszatérhettek hazájába. A modern Olaszország születését elindító, 1859-ben kirobbant osztrák – francia - piemonti háború miatt V. Ferencnek ismét, s most már véglegesen távozni kellett Modenából. A modenai nemzetgyűlés 1859. augusztus 19-én kimondta a trónfosztását.

V. Ferenc országának és hatalmának elvesztése után Bécsben és csehországi birtokain élt. Megfordult Sárváron is, amely birtoka végrendelete szerint oly sok örömet okozott számára. Az egykori modenai uralkodó 1863-ra egykor népes dinasztiaja utolsó férfitagja maradt. Ott állt gyermektelenül, utód nélkül, ország nélkül. Valószínűleg nemcsak szóvirág, hanem valóban igaz érzés Sárvár volt szeretete, ugyanis 1865-ben iskolát alapított a mezővárosban, létrehozva az irgalmas rendi apácák vezette római katolikus elemi leányiskolát. Az új intézmény céljára a saját tulajdonát képező, ma Batthyány u. 29. szám alatti vadászkastélyát bocsátotta rendelkezésre a hozzá tarozó udvarral és kerttel.

Tíz esztendővel később alig hagyta el Sárvárt, amikor halált okozó betegség hatását érezve 1875. június 17-én Bécsben végrendeletet írt. A végrendelet értelmében hatalmas vagyona Ferenc Ferdinándra (1863-1914), az Osztrák-Magyar Monarchia Szarajevóban 1914. június 28-án meggyilkolt trónörökösére szállt, aki ezzel Európa egyik leggazdagabb főúrává vált. V. Ferenc a végrendelete azonban másokról is megemlékezett. A sárvári uradalom és a morvaországi Eiwanzowitz unokahúgára Habsburg-Estei Mária Terézia Dorottyára (1849-1919) szállt.

A végrendelet 4. cikke pedig Sárvárról, egész pontosan oktatásának fejlesztéséről szól: *„A mennyiben magam nem tenném, meghagyom örökösömnek, hogy Sárvárrott valamelyik oktatással foglalkozó vallásos testületnek néhány tagja számára megkívánható lakást és a fiú-iskolára kellő helyiséget ingyen engedjen át, fenntartván magának a helyiség tulajdonjogát. Azonkívül az iskolát tartó vallásos testület javára mindazt, a mi életök fentartására szükséges, szolgáltatni fogja.”*

A végrendelet 4. cikke megteremtette Sárváron egy római katolikus fiúiskola létrejöttének jogi alapját. A végrendelet szövege azonban kérdőjelek sorát hagyta maga mögött. A tanítást a jezsuita neveltetésű V. Ferenc főherceg a római katolikus elemi leányiskolához hasonlóan szerzetesrendre kívánta bízni, viszont nem tisztázta le, hogy milyen iskolatípus jöjjön létre. A gondolatot V. Ferenc már nem válthatta tettekre, 1875. november 20-án visszaadta lelkét Teremtőjének. A Habsburg-család temetkezőhelyén, a bécsi Kapucinusok templomában helyezték örök nyugalomra.

Miért vetette meg V. Ferenc két katolikus iskola alapját Sárváron? Anyagi haszna nyilván nem származott belőle. Vallásos neveltetése és vallásossága? Gyermektelensége? Apja uralkodása idején Modenában kibontakozó gazdag kulturális élet példája? Estei ősei évszázadokra visszanyúló kultúrapártolása? A Habsburg-Esteiek sárvári építkezései? Sárvár szeretette? Melyik közülük a valós indok? Talán mindannyi? A titkot magával vitte Isten színe elé.

Iskola születik

Hét esztendővel azután, hogy Habsburg-Estei V. Ferenc elhunyt a sárvári katolikus fiúiskolára vonatkozó végakarata még mindig papíron maradt. Ebben az évben - 1882-ben – Sárvárra új plébános érkezett Kőberl János (1842-1916) személyében. Azonnal megindult a mozgalom, hogy a fiúiskola megvalósuljon. Iskolaszéki és hitközség gyűlés megtartásával kezdetét vette egy évekig tartó folyamat, amely az új iskola születéséhez vezetett.

A tárgyalások során elsőként az tisztázódott le, hogy az iskola elemi szintű lehet. E kitételhez Ferenc Ferdinánd főherceg képviselője, gróf Seilern Károly Miksa ragaszkodott. Sárváron ugyanis az iskolaszék és az hitközség egyes tagjai gimnáziumban vagy polgári iskolába gondolkodtak. Miután az iskolatípus egyértelművé vált tanító szerzetesrendet kellett keresni. A néhai V. Ferenc főherceg a Mária testvérekre szeretete volna bízni az új tanintézményt, akik Ausztriában elemi iskolai oktatással foglalkoztak, és az örökös részéről támogatást élveztek. E szerzetesrend azonban nemcsak magyarországi honosítással nem rendelkezett, de elegendő számú magyar tanító sem volt közöttük, ezért a magyar kormány nem fogadta el e szerzetesrendet. A hazai minorita rendet is felkérték a tanításra, de feltételeiket sem az örökös főherceg képviselősege, sem a szombathelyi megyéspüspök nem fogadta el. A holtpontról végül a szombathelyi megyéspüspök mozdította ki az ügyet. A tanítást hat világi tanítóra bízta, a hitoktatást a helybéli papságra. A felügyeletet pedig a sárvári plébános útján a megyéspüspök gyakorolta. Ezen megoldást akkor ideiglenesnek szánták, de mint a történelem mutatja végleges maradt.

Az építkezés

Az építkezésre anyagi fedezet rendelkezésre állt az örökös részéről. Főudvarnagyi Hivatala Velicogna Ferenc igazgatót bízta meg az elfogadott terv szerint az építkezés kivitelezésével. Velicogna az iskola építésére Wälder Alajos (1856-1904) szombathelyi műépítész bízta meg.

Elsőként Árokháti utcában (ma Dózsa György utca) egy teljesen üres telket vettek az uradalomtól. Ez a telek korábban a plébánia tulajdonában állt. Az építkezés nagyon gyorsan haladt. Az alapkövetételre 1889. március 18-án, Szent József ünnepén került sor nagy számban összegyűlt lakosság és a tanuló ifjúság jelenlétében. A ma is látható homlokzati díszes kőkereszt 1889. június 29-én - Szent Péter és Pál ünnepén - került elhelyezésre.

Az építkezéssel párhuzamosan folyt az új oktatási intézmény szervezése is. A Szombathelyi Egyházmegye részéről az ezzel kapcsolatos értekezlet és tárgyalás 1889. augusztusában és szeptemberében zajlott le. Az iskola szervezeti

alapszabályait a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1889. szeptember 27-én a 40 427 számú leiratával tudomásul vette. A tanítói állások meghirdetésre kerültek, s 1889. október 3-án kinevezték a hat fős világi tantestületet. Az első igazgató-tanító Barabás György lett.

Az iskola építője: Wälder Alajos

Röviden érdemes felidézni az iskola építőjének alakját. Wälder Alajos Hauszmann Alajos műegyetemi tanár, a magyar eklektikus építészet kiemelkedő alakjának a tanítványa volt. Szombathely város Hauszmannra bízta az új Városháza és színház tervezését. A kivitelezés építésvezetője kedvenc tanítványa Wälder Alajos lett. A Városháza építése és az 1880-ban megkötött házassága életét véglegesen a vasi megyeszékhelyhez kötötte. Elsősorban magánházakat tervezésével foglalkozott. Az Ő nevéhez fűződik Szombathely XIX. század végi külső városrésze modern képének kialakítása. 1888-ban megvásárolta a püspöki téglaszínt, ahol modern égetőkemencét épített, amit a századfordulón tovább fejlesztett. Építőtevékenységének az igazi terepe a magánházak és villák építése tekinthető, viszont ha tehette nagyobb építkezéseket is vállalt, amelyre jellemző példa a vármegyei Kaszinó vagy a M. Kir. Államvasutak Üzletvezetőségének palotája. Az anyagi lehetőségek esetében, ha tehette az általa tervezett épületeket a szépség, a monumentalitás fémjelezte.

Az építőművészetét a magas szintű tudás és ízlés, valamint magas szintű alkotótevékenység jellemezte. Kétségtől a sárvári katolikus fiúiskola építése egy magas színvonalon alkotó személy kezébe került, amit az eredeti arculatát megőrző iskolaépület napjainkig reprezentál. Mi módon kaphatott megbízást a szombathelyi tervező, építész és téglagyár-tulajdonos? Barabás György igazgató-tanító szerint a Főudvarnagyi Hivatal igazgatójának, Velicogna Ferencnek a „*bizalmas embere*” volt.

A sárvári iskola felépítése után Wälder pályafutása tovább emelkedett. 1899 után már nem tervezett, kizárólag az üzleti és a közéletnek szentelte életét, továbbá Szombathely legvagyonosabb emberei közé emelkedett. Vagyonából önzetlenül áldozott közcélokra is. Energikus életének 48 éves korában bekövetkezett szélhűdés vetett véget. Örökébe lépő Gyula fia építészként és műegyetemi tanárként apját is felülmúló pályát futott be.

Az új iskola

Az új iskolaépület 1889. októberére elkészült. Kisebb átalakításoktól eltekintve kívülről ma is hűen őrzi építéskor megkapott arculatát. Abban az időben, amikor elkészült a napjainkban is tetszetős épület szó szerint a város szélén állt, ugyanis az Árokháti utca (ma Dózsa György) volt Sárvár nagyközség legészakibb utcája. Ekkor még a Gárdonyi utca mindössze egy mezei út volt, a mai északi utcák (Vörösmarty utca, Kisfaludy utca, stb.) helyén szántóföldek helyezkedtek el. Az épület előtt pedig ott mélyedt a fedetlenül az utca névadója a Városárka, a Gyöngyös egykori medrének maradványa. Befedésére 1926-ban került sor. A korabeli képeslapok tanúsága szerint kimagaslott az Árokhát házai közül.

Az építési költség Ferenc Ferdinánd főhercegnek 60 000 forintjába került, maga az épület értéke 40 000 forintot tett ki. Ennyi év távlatából megbecsülhető legyen az építés költsége elég annyit megemlíteni, hogy az újonnan kinevezett igazgató-tanító évi fizetését 900 Ft-ba állapították meg. Az akkor 41 esztendőes igazgató-tanítónak, tehát 66-67 évig kellett volna még dolgoznia – fizetése felhasználása nélkül -, hogy kifizesse az építkezést.

Az épület nem sokat változott napjainkig a földszinti belső elosztását tekintve sem. A földszinten a régi ajtókeretek és terembeosztás alapján ma is fellelhető a korabeli forrásokban említett hat tanterem. A földszinten gondolatban ma is elhelyezhető az iskolaszolga – 1889-ben Istóci Antal – lakása, valamint az igazgatói iroda.

Az emeleten tanítói lakások voltak. Kettő három szobás lakás családos tanítók részére, valamint kettő egyszobás lakás egy-egy nőtlen személynek. Az igazgató tanító lakása például három szobából, valamint konyhából és éléskamrából állt. A Gárdonyi utcára „néző” északi emeleti homlokzat helyén akkor még üvegablakok nyíltak, nyilván a szolgálati lakások szobáinak ablakaiként. Az emeleten kellett lennie a korabeli leírások alapján egy olyan teremnek, ami tanácskozóterem feladatát látta el. Az épületben emellett ma már meghatározhatatlan helyen tornaterem és rajzterem helyezkedett el. A földszinti tornaterem feladatát ellátó terem a korabeli képeslapokat tanulmányozva valamiféle pajta lehetett. Barabás György feljegyzéseiben az épületben említ kamrát, aminek fala a korabeli hideg teleken vékonynak bizonyult. Ezt a pajtaszerű helyiséget később átalakították. Azon idős sárváriak visszaemlékezései szerint, akik gyermekkorukat a húszas, harmincas években élték, a helyiségnek Szent Imre terem volt a neve. A II. világháború után tornateremként élt tovább.

Az egy emeletes és földszintes épületrészek akkor is, mint ma egy kis területű udvart fogtak körbe. Az épületet tetőzetét néhol bádoggal fedte. Az 1930-as iskolai leltárból ismerjük, hogy az épülethez 400 négyszögöl kert, 600 négyszögöl játszóudvar, továbbá a tanítói lakáshoz tartozó 200 négyszögöl udvarrész csatlakozott.

Az iskolaavató ünnepség

Az épület átadására 1889. október 10-én került sor. Reggel kilenc órakor megérkezett Hidasy Kornél szombathelyi megyéspüspök, dr. Stegmüller Károly kanonok, egyházmegyei tanfelügyelő, dr. István Vilmos t. kanonok, püspöki titkár és Vidos Lajos szentszéki jegyző kíséretében. Harangok zúgása köszöntötte a főpásztort Sárváron. Kik fogadták? Először is Köberl János sárvári plébános az esperesi kerület papságával. A világi közigazgatás képviselőjeként megjelent Reiszig Ede Vas vármegye alispánja, Ajkay Gyula a sárvári járás főszolgabírája, Élő Ferenc járásbíró, Sárvár nagyközség részéről Pum Mihály városbíró. Az építető Ferenc Ferdinánd részéről Velicogna Ferenc jószágigazgató, valamint az iskola kivitelezője Wälder Alajos. Magánszemélyek közül Förster Ottó balozsai nagybirtokos, Csiffáry József molnári bérlő, dr. Strehlinger Hermán járásorvos és még sokan mások.

A délelőtt 10 órakor a Szent László templomban cereblált szent misét követően a megyéspüspök főpapi ornátusba körmenetet vezetett az új iskolaépület elé, amelyen a tűzoltó egyesület tagjai álltak sorfalat. A körmenet megérkezett az

iskola elé, ahol Wälder Alajos műépítész mondott beszédet, amelyet a Vasvármegye című újság őrizte meg az utókornak. Többek között a következőket mondta: „*És midőn most már Méltóságos püspök úrnak hívői alázattal hálás köszönetemet fejezem ki azért, hogy ez épületet magasztos céljának átadni, személyesen megjelenni kegyeskedett, könyörgöm, méltóztassék művünkre Isten áldását kikérni és munkálatunk elismerésül a zárókövetélt foganatosítani; hadd hirdessék e zárókő és az abban foglalandó okiratok még késő nemzedékeknek is, és épüljenek rajta, hogy a keresztény katolikus hitvallásnak mindenkoron voltak buzgó hívei, amint hogy lesznek is, mert az örökkévaló!*” Tegyük hozzá napjaink hitvallásaként, hogy az egész keresztény hitnek és vallásnak mindenkor voltak és lesznek hívei, mert Jézust követő hitünk örökkévaló!

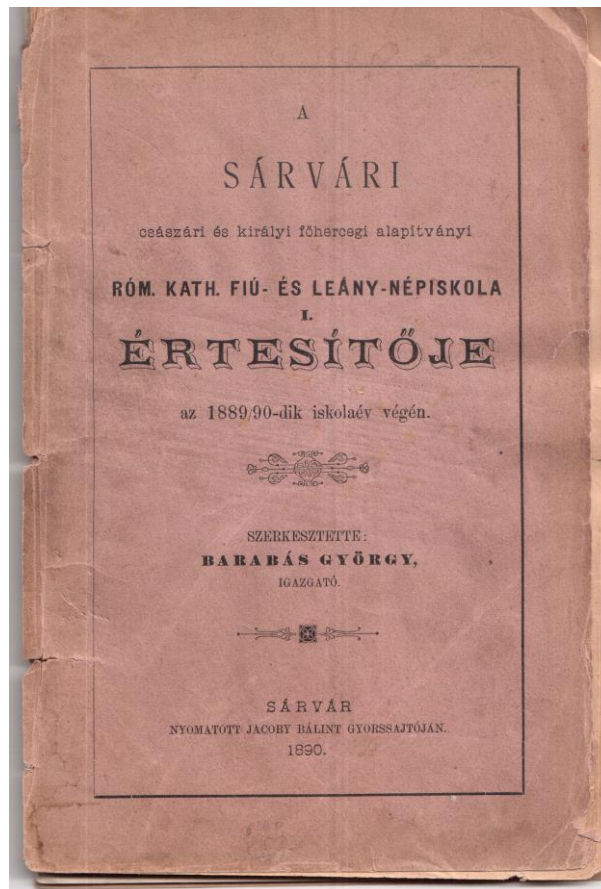

Az iskola avató ünnepség két helyszíne: a Szent László templom és az új iskolaépület egy a XIX-XX. század fordulóján kiadott képeslapon (Polgár Zsolt gyűjteménye)

A püspök válaszában kiemelte, hogy Isten áldása van a művön, amely az erény és a közművelődés szent szolgálatára épült. Isten áldása legyen azokon, akik annak létrejöttét elősegítették. A főpásztori választ követően Tegyei Ferenc egyházszei plébános felolvasta azt az emlékiratot, ami az intézmény történetének minden kimagasló mozzanatát tartalmazta. A megyéspüspök megáldotta az iskola zárókövét és felszentelte helyiségeit átadva azokat rendeltetésüknek. A felszentelés után az intézmény alapítására vonatkozó okmányokat elhelyezték a zárókőbe, amelyet Hidasy Kornél püspök megáldott, és az utolsó kalapácsütéseket elvégezte az épületen. Az ünneplő közönség és tantestület az emeleti díszes terembe ment, ahol Kőberl János plébános és a megyéspüspök mondott beszédet. Utána következett a tantestület bemutatása a megyéspüspöknek. Az átadó után a menet visszatért a templomhoz, majd ünnepi alkalom ebéddel folytatódott a plébánián. A távozó főpásztort és az alispánt lelkes tömeg éljenezte meg.

A dolgos hétköznapiak

Az ünnepség után elkezdődtek a dolgos hétköznapiak. A szüret befejezését követően, 1889. október 21-én megkezdődött a tanulók beíratása, majd november elején elkezdődött a tanítás. November elején a Császári és Királyi Főhercegi Alapítványi Róm. Kath. Fiú Népiskolában kezdetét vette a tanítás. Az első tantestületi tanácskozást 1889. október 22-én tartották meg az intézmény Értesítője szerint az iskola igen díszes és tágas „tanácskozó termé”-ben. Ettől kezdve minden hónapban tartottak tantestületi tanácskozást. A tantestületnek saját olvasóköre volt. Az iskola pedig évente Értesítőt adott ki, amelyek fontos forrásai nemcsak az iskola, de városunk történetének.

Az iskola első Értesítője az 1889/1890. tanévből

Eljött tehát az ideje, hogy megismerjük az iskola első tantestületét. Az igazgató az akkor 41 esztendőes Barabás György volt, aki Sárvár nagyformátumú pedagógus személyiségeként írta be nevét a város történetébe.

Barabás György igazgató aláírása egy általa dedikált könyvből

Kettő osztálytanító került alkalmazásra. A 22 éves sárvári születésű Brezovics Ferenc és a 21 éves Entzbruder János már nem számítottak ismeretlen személynek. Mindkettőjük évek óta a helyi ipariskolában tanított, valamint Entzbruder János már segédtanítóként is dolgozott Sárváron. Később mindketten jelentős karriert futottak be, ugyanis Brezovics Ferenc 1908-tól a sárvári polgári iskola első igazgatója lett, Entzbruder János pedig 1913-ban a nyugdíjba vonuló Barabás Györgyöt követte az intézmény igazgatói székébe. Entzbruder Jánosban egyúttal az iskola első tornatanítóját tisztelhetjük. Rendes tanítók közül a 28 éves Funt Lajos az intézmény rajztanára lett. Funt Lajos egyébként 1889 februárjától a helyi ipariskolában rajzot tanított, tehát nem ismeretlen személyként került alkalmazásra. Rendes tanító lett a 39 éves Módly János vasszerdahelyi kántortanító, valamint a 28 éves Slezák Henrik, aki Brezovics Ferenc sógora volt. Módly feladata lett az 1.a. osztály tanítása mellett az intézményben az ének tanítása is. Slezák Henrik távozott legelőször a tantestületből, aki 1892. április 28-án tüdővészben meghalt. Barabás György igazgató jellemzése szerint e derék, jóra való, intelligens, „szép képzettségű” fiatal ember feleséget és két árvaleányt hagyott maga mögött. A hitoktatást Kiss Sándor és Puli György áldozópapok, sárvári segédlelkészek végezték.

Az iskola első háziszolgája Istóci Antal lett, aki nem egészen kettő év múlva, 1892-ben 30 esztendősen elhunyt. A munkaköri feladatait özvegye folytatta.

Az iskola épülete 1895-ben készült fotón (*Polgár Zsolt gyűjteménye*)

Négy-öt hónapos vakációt maguk mögött tudva november elején megérkeztek a diákok, akiknek viselkedését a hosszú szünidő után a fegyelmezetlenség jellemezte, amivel a hat fős tantestület sikeresen megküzdött.

Januárban sok tanuló hiányzott influenza miatt, sőt a tantestület fele is ágynak esett. A diákok karácsonykor és húsvétkor tanítóikkal együtt megáldoztak. A korábbi esztendő szokása szerint Fehérvasárnapon történt az elsőáldozás szép ünnepélyvel. A Sárvári Jótékony Nőegylet karácsonykor a szegény tanulókat ruhával és ajándékokkal látta el. A Sárvári Első Takarékpénztár Igazgatósága pedig 75 Ft-ot adományozott a szegény Gyermekeknek. 1890. június 17-én az intézményt meglátogatta az alapító Habsburg-Estei V. Ferenc főherceg unokahúga és örököse Habsburg-Estei Mária Terézia Dorottya főhercegnő, aki férjével, Lajos bajor királyi herceggel és négy leányával érkezett. A rajzteremben fogadták őket, Köberl János plébános magyar nyelven köszöntötte a hercegi családot. A gyerekek énekének meghallgatása után megtekintették a tantermet és az igazgató lakását, valamint gyönyörködtek a kilátásban. A tornateremben és az udvaron pedig a tanulók produkcióit nézték meg. Megelégedésüknek hangot adva távoztak az iskolából. A záróvizsgákkal 1890. június végén befejeződött az első tanév szorgalmi időszaka 287 tanulóval. Véget ért az első tanév, amelyet még megannyi követett ötvennyolc éven keresztül az egyházi iskolák államosításáig. Az 1948-ban bekövetkezett államosítás 1996-ig – a Szent László Katolikus Általános Iskola működésének kezdetéig - véget vetett a keresztény szellemiségű iskolai nevelésnek-oktatásnak Sárváron.

Zárógondolatok

Élt valaha egy sárvári földesúr, Modenai Hercegség utolsó uralkodója, akinek végakarata iskolát teremtett. A két katolikus elemi iskola alapjait megvető Habsburg-Estei V. Ferenc nagy becsben állt Sárváron. Halálának évfordulóján gyászmisét mondtak lelki üdvéért. Az Árokháti utcát 1899-ben róla nevezték el. Emléke erősen bevésődött a köztudatba, ugyanis 1936. november 20-án címerét helyezték el az iskola homlokzatán. Az idős sárváriak pedig még gyermekkoromban, az 1970-1980-as években is Hercegiskola néven emlegették az állami Entzbruder Dezső Általános Iskola Dózsa György utcai épületét. Az alapító személye ekkora már csak az iskolaépületének elnevezésében maradt fenn az utókor emlékében.

Az iskolafenntartó és építető Ferenc Ferdinánd főherceg sorsa köztudott. Az első világháború kirobbanásának ürügyeként szolgáló, életét pedig kioltó szarajevói merényletet (1914. június 28.) követően az Osztrák-Magyar Monarchia életében új trónörökös, a sárvári katolikus iskolák esetében új iskolafenntartó főherceg következett, akiben nem más tisztelhetünk, mint a későbbi Boldog IV. Károly osztrák császárt és magyar királyt. Az 1914-ben még Károly Ferenc József néven ismert főherceg örökölte az Estei vagyont az Estei nevet és a címet, vele a sárvári katolikus elemi iskolák fenntartásának kötelezettségét. A történelemi körülmények miatt nyilván ez sem tartott sokáig.

Az 1889. október 10-én felszentelt falak között 48 év szünet után (1948-1996) ismét keresztény szellemiségű iskola kezdte meg nevelő-oktató munkáját Szent László Katolikus Általános Iskola néven. Az iskola homlokzatán ma is ott emelkedik az 1889. június 29-én elhelyezett kőkereszt, ami még a négy évtizedes kommunizmus idején is helyén maradt, mert ekkor sem találtak olyan mesterembert, aki vállalkozott volna eltávolítására. Az iskola felszentelésekor,

130 éve Köberl János plébános a következőket mondta e keresztre utalva: „*Ezen nagyszerű intézet homlokzatát a kereszt ékesíti, a kereszt, mely hajdan a pogányok előtt átok, szégyen és gyalázatjuk vala, mióta azonban Krisztus urunk halálával megszentelte és kiontott drága vérével pirosra festette: azóta isteni szeretet jelvénye, a föld legdrágább ékessége, az összes emberiség megváltásának eszköze, az élet valóságos iskolája lett, melyben minket szeretetre, békére, türelemre oktat...*”. 130 esztendeje útjára indult egy katolikus oktatási intézmény - a Vasvármegye tudósítóját idézve -, „*hogy tudomány és erény világosságának első sugarai fakadjanak felszentelt falai között.*”. E jegyben jár napjaink sárvári katolikus iskolája az elődök nyomdokain most a XXI. század elején is.

Az 1889-ben épült egykori római katolikus elemi fiú népiskola épülete. Napjainkban - 1996-tól - Szent László Katolikus Általános Iskola működik falai között

Felhasznált irodalom

Barabás György szerk.: A sárvári Császári és Királyi Főhercegi Alapítványi Róm. Kath. Fiú – és Leány – Népiskola Értesítője az 1889/90-dik iskolaév végén. Jakoby Bálint gyorssajtója, Sárvár, 1890.

Barabás György feljegyzései. Közli: Takács Zoltán Bálint. In: Honismereti Híradó, 2012. 1-2. sz.

Béky Albert – Kulcsár László - Nagy Miklós: A Sárvári Városszépítő Egyesület története 1904-2004. Sárvári Városszépítő Egyesület, Sárvár, 2004.

Dabóczi Dénes: Sárvár műemlékei a képeslapokon. In: Burka Zoltán - Dabóczi Dénes - Nagy Miklós: Sárvár Centenáriumi képeskönyve (1902-2002). Sárvár Város Önkormányzata, Sárvár, 2002.

Entzbruder János szerk.: A sárvári Császári és Királyi Főhercegi Alapítványi Róm. Kath. Elemi Fiúiskola XXV-dik Értesítője az 1913-1914-ik iskolaév végéig. Milfai Ferenc Könyvnyomdája, Sárvár, 1914.

Feiszt György: Wälder Alajos (1856-1904). In: Előadások Vas megye történetéről II. Vas megyei levéltári füzetek 6. Tilcsik György szerk. Szignatúra Nyomda és Kiadó Kft., Szombathely, 1993.

Katafai Németh József: Vas megye kastélyai és kúriái II. köt. Sárvár Város Önkormányzata, Sárvár, 2005.

Nagy Miklós: Sárvár egykori földesurai: a Habsburg-Estei család. Honismereti Híradó, 2007. 1-2. sz.

Naszáros István: Gazdaság és társadalomtörténet. In: Sárvár története. Söptei István szerk. Sárvár Város Önkormányzata, Sárvár, 2000.

Naszáros István: 450 éve oktatnak az első sárvári iskolában. Az első iskolától az Entzbruder Dezső Általános Iskoláig. In: Sárvár oktatástörténete. V. Molnár Zoltán szerk. Sárvár Város Tanácsa és a Sylvester János Könyvtár, Szombathely, 1988.

Söptei István: A századfordulótól az 1848 márciusi forradalomig. In: Sárvár története. Söptei István szerk. Sárvár Város Önkormányzata, Sárvár, 2000.

Sulyokné Matócza Eleonóra szerk.: Életutak. Sárvári és Sárvár környéki személyek életrajzgyűjteménye. Sylvester János Könyvtár, Sárvár, 1993.

Tuboly Lajos szerk.: Új trónörökösünk. In: Sárvári Járási Hírlap 1914. július 5.

Varga Mária: A sárvári Szent László-templom. Páneurópai Unió Sárvári Regionális Szervezete, Sárvár, 1997.

Vasvármegye saját külön tudósítója: A sárvári rom. kath. elemi iskola felavatása f. hó 10-én. In: Vasvármegye. 1889. október 13.

Urbán László: Régi sárvári térképek nyomában... In: Múlt, Jelen, Jövő. 409. sz. Sárvári Ipari Szakközép és Szakmunkásképző Iskola, Sárvár, 1990.

Internetes források

Új tornacsarnok új szak- és tantermek. - Bővült a sárvári Szent László Katolikus Iskola. 2019. szeptember 27. (péntek) 11:10. In: <https://www.martinus.hu/hirek/9346/uj-tornacsarnok-uj-szak-es-tantermek-bovult-a-sarvari-szent-laszlo-katolikus-iskola>. Olvasva: 2019. október 26.

V. Ferenc modenai herceg. In: Wikipédia szabad enciklopédia. https://hu.wikipedia.org/wiki/V._Ferenc_modenai_herceg
Olvasva: 2019. október 26.

Habsburg Birodalom (1869-1887) - Harmadik Katonai Felmérés (1:75000). In: <https://mapire.eu/hu/map/thirdsurvey75000/?layers=43&bbox=1883386.9059959853%2C5982927.795672077%2C1886618.7590981678%2C5984360.989952424>. Olvasva: 2019. október 31.

Visszakerült a kereszt a katolikus iskola homlokzatára. In: <http://www.szki.hu/2013/09/visszakerult-a-kereszt-a-katolikus-iskola-homlokzatarara/>. 2013. szeptember 23. Olvasva: 2019. október 31.